

26 F E B R E I R O D O 2 0 0 9 - N Ú M E R O 7 5 9

rdl

REVISTA
DAS
LETRAS



Mario Regueira



'Terrorista' **Mario Regueira**

Nos arrabaldos dunha cidade obreira, no contexto dunha crise que está a condenar os empregados do estaleiro ao paro, un neno tenta encaixar no seu mundo o discurso sobre a ameaza terrorista que desde os medios de comunicación se difunde para xerar o pánico entre a poboación. Ese é o cerne do relato co que o escritor Mario Regueira (Ferrol, 1979) colabora neste número da *Revista das Letras*, suplemento no que se deu a coñecer como poeta hai uns anos. Licenciado en Dereito e Filoloxía, crítico literario, membro do proxecto editorial Estaleiro Editora e autor de numerosos textos en publicacións como *A Dorna*, *Nova Ólisbos*, *Grial*, *Vieiros* ou *Sonotone*, Regueira revelouse como unha das voces máis sólidas da corrente de renovación literaria agromada da súa xeración coa inusual *L'affiche rouge*, a súa primeira novela, no 2007. Antes publicara xa o libro de relatos *Rebelión no inverno*, (Xerais, 2004) e o poemario *Tanxerina* (Espiral Maior, 2006), co que gañou o Premio de poesía Pérez Parallé. A súa última obra, *Blues da Crecente*, obtivo o Premio Johán Carballera de Poesía, e con el un chanzo máis no recoñecemento dun labor creador alicerzado na contracultura e o inconformismo como espazos de reflexión e crítica da realidade.

n aquela época eu tiña uns seis ou sete anos e a cidade estaba en crise. É curiosa a percepción feliz que os nenos poden ter até dos tempos máis duros. Ao meu pai rebentáralle o último coche de segunda mao e non chegaban os cartos para outro, así que tiña que ir todos os días ao estaleiro en bicicleta. Todos os días eu agardaba na porta da nosa casa á hora de comer para velo volver polo fondo da rúa, saudándome coa mao. Do mesmo xeito e sobre a mesma hora retornaban moitos dos homes que vivían no arrabaldo, o que para os nenos da rúa constituía un achegamento do mundo adulto á nosa realidade. Como cando os maiores se agachan para escoitar mellor os cativos, aquel batallón de bicicletas lembraba demasiado ao que facían polas tardes os rapaces do barrio, formaba parte da mesma realidade e construía a idea dunha transición suave, como se a infancia e a madurez fosen un continuo sen rupturas violentas. Do mesmo xeito optimista tomabamos naqueles tempos os reforzos coloristas que as nosas nais cosían nos xeonllos do pantalón, ou a improvisación artesanal da maior parte dos nosos xoguetes, algúns deles, como os aros das canastras, forxados nas horas de descanso na mesma maquinaria industrial que segundo os xornais da época, xeraba déficit e forzaba reconversións, regulacións de emprego, rapaces que tiñan que marchar do barrio, crise, batallóns de bicicletas.

Lonxe da nosa consciencia da carestía de cousas que nunca tiveramos, a infancia dos nenos do arrabaldo acontecía feliz. O meu pai dera en practicar naquela época as afeccións baratas que xeraban pequenas riquezas e que suplían algunhas carencias. A pesca, ou a caza, cunha escopeta vella que xa fora do meu avó. En ocasións espertaba as fins de semana moi de mañá e atopábao preparado para saír, vestido cun impermeábel verde e cunha gorra, coa vella arma pendurada do brazo e a cadela da casa inqueda e nerviosa rodeándoo e fungando feliz cara á porta. Bicábame e marchaba prometendo sempre que un día me levaría con el e que me aprendería a cazar, que sería o mellor cazador da redonda. Xeralmente non volvía até mediada a tarde, cunha ristra de coellos pendurados dun gancho que pousaba sorrinte na cociña para que miña nai os limpase. Se cadra noutro contexto afastaríanme das tarefas de limpeza para non ferir a miña sensibilidade infantil cara

aos pequenos mamíferos peludos e de orellas longas.

Porén, é importante aprenderlles ás crianzas a non temer a comida, sobre todo cando esta escasea, así que nunca me negaron a contemplación daquel ritual sanguento, mesmo cheguei a collerlle gusto ao espectáculo da miña nai espelexándoos, e á pequena sorpresa de atopar un corazón pequeno no medio dos minúsculos peitos. Lembro estar xogando a levantarlles as pálpebras e procurar algún reflexo naqueles ollos, como se a familiaridade cos fenómenos da morte fose tamén unha ensinanza importante coa que familiarizarse canto antes.

O resto dos días meu pai estaba maiormente ausente. As quendas eran longas e alternaban día e noite con bastante frecuencia, polo que moi poucas veces podía atopalo na casa. Á volta do colexio pasaba as tardes xogando na rúa cos outros rapaces do barrio ou, cando viña o mal tempo, no salón onde miña nai amañaba roupa para fóra. Teño lembranzas moi vívidas de estar sentado nunha manta no chao, cos meus xoguetes, mentres a máquina de coser raqueteaba de cando en cando interrompendo os discursos da sempiterna radio. Miña nai sempre puña na mesma emisora, unha que aborrecía as mañás dos domingos con discursos sobre a misa á que nunca me levaban e sobresaltaba a miña curiosidade ás doce en punto cunha salve á virxe que non sabía como interpretar. Moitos anos despois falei coa miña nai sobre o tema para tratar de descubrir por que na nosa casa se escoitaban emisoras relixiosas. Non soubo darme unha razón, supoño que a programación local dalgunhas horas do día era o suficientemente interesante e o costume facía o resto, incluído o feito terríbel de ter que aturar as tertulias que salferían todo aquel discurso epifánico.

Precisamente naquelas tertulias foi cando comecei a escoitar falar dos terroristas. En realidade eu xa tiña alguhas nocións sobre eles, a televisión falaba a miúdo dos atentados que se producían por todo o país. A tan curta idade era practicamente imposible para unha crianza coma min poder entender algo de todo o contexto sociopolítico do momento. Para min encarnaban o mal, o mal feito un bloque continuo e sen fisuras do que falaban os pais e os mestres cando che dicían “iso está mal”.

A idea dun grupo que se espallaba polo país matando xente e poñendo bombas representaba, sen dúbida, toda a malignidade que puidera darse encarnado no mundo. A miúdo preguntáballes en vano aos maiores por que razón aquela xente mataba, obtendo as máis das veces silencios, exhortacións para ir xogar fóra ou noutras ocasións aquilo de “xa o entenderás cando sexas maior”. Porén existía un factor peor que o desconcerto, e era o medo, o absoluto pánico de que algunhas daquelas bombas me rebentasen mentras xogaba na rúa ou puidese pasarlle algo a calquera persoa da miña familia. Supoño que eses medos eran lóxicos nunha crianza tan nova que se enfrontaba aos medios de comunicación como fornecedores de verdades absolutas que ademais atinxían á súa realidade dun xeito uniforme. Pola radio dicían constantemente que “calquera podía ser un obxectivo terrorista”, e eu non o dubidaba.

Naquela época eu non podía comprender o improbable de que o meu barrio, un arrabaldo obreiro dunha cidade pequena, fose obxectivo terrorista. Tampouco podía comprender que había outros obxectivos moito máis probábeis. Así, os estaleiros de contrución militar nos que traballaba meu pai.

Foi unha mañá de verán, na que eu ficara xogando na casa mentres miña nai cosía, coa radio posta, como de costume. Eu non atendía ao que dicían nos informativos locais, foi ela quen parou de súpeto de coser e comezou a dar voltas por toda a sala. “Puxeron unha bomba no traballo de papá”. Unha bomba. Todo o medo acumulado ante as ameazas do mal absoluto caeume de súpeto, como un peso enorme, no estómago. Miña nai seguiu a remexerse inqueda, faltaba aínda moito para o momento no que papá tiña que volver saudando coa mao dende o fondo da rúa. Eu pedinlle que me deixase baixar, pretendía agardar sentado na porta as case catro horas que restaban, como se así puidese exorcizar calquera tipo de mal. Porén, miña nai non me deixou moverme da casa, deixarme baixar á rúa, aínda a sentar no limiar da porta da casa, era para ela expoñerme tamén ao perigo. Naquel momento todo era posíbel, até que a desgraza se multiplicase e lle levase ao tempo o home e o fillo. Subiulle á radio, pero esta negábase a dar informacións claras ou continuadas, así que seguiu a dar voltas pola casa, asomándose de cando en cando á fiestra. A radio informou dunha explosión e cinco mortos, e miña nai sentou no sofá da sala, levou a mao a boca e tratou de non chorar diante de min. Pasou case unha hora cando a porta se abriu sorpresivamente.

Era papá.

Miña nai abalanzouse sobre el e estivo abrazándoo en silencio durante o que me pareceu unha eternidade. El sinxelamente apertábaa e sorría. Nun determinado momento soltáronse e entón agachouse para abrazarme a min tamén.

–Canta xente morreu, papá?

–Ninguén, meu rei, non morreu ninguén.

Miña nai volveuse cara a el:

–Pero na radio dixeran que morreran cinco persoas.

–Non é certo, non morreu ninguén. Rebentou parte dun barco e mandáronnos a todos para a casa, pero non pasou nada. –a súa mao pasaba

polo meu pelo, entón olloume, sorriu enigmáticamente e chiscoume un ollo.

Era certo, o dos cinco mortos fora un erro, ou unha información malintencionada por parte da emisora. Aquela mañá no estaleiro non morreu ninguén, a pesar de que crin até que fun maior e puiden revisar o feito nas hemerotecas, que meu pai me mentira aquela mañá.

Na hora de comer, coa miña nai xa algo recuperada eu pretendín aclarar algo do grave enigma moral que supuña a mera existencia dos terroristas.

–Papá, por que querían matarvos os terroristas?

–Non querían matarnos, rei.

–Entón, por que puxeron a bomba?

Meu pai suspirou mentres deixaba a vista perdida na fiestra da cociña. Supoño que nesa altura estaba a pensar se darme a frustrante resposta de “xa o entenderás cando sexas maior” ou embarcarse nunha tremenda e farragosa explicación. Finalmente mirou de reollo para a miña nai, sentoume nunha cadeira fronte a el, miroume fixamente aos ollos e comezou:

–A ver, hoxe os terroristas non quixeron matar a ninguén, só facer unha desfeita nun barco porque era do Exército e o Exército non nolo quería pagar.

–Pero os terroristas matan xente. Non tes medo de que nos maten?

–Matan, é verdade, e iso está mal, non hai que matar a ninguén, pero non tes que ter medo, porque nunca nos farán mal nin a min, nin a ti nin a mamá.

–Por que, papá?

–Porque somos obreiros.

–E os terroristas non matan obreiros?

–Non, polo menos non a propósito. Puideron matarnos se a bomba estourase a destempo, pero non sería a propósito.

–E logo por que?

–Eles cren que nos están a defender. Eu preferiría que non nos defendesen, que non matasen a xente e que non puxesen bombas, pero tamén sei que non me van facer mal.

Nese momento a miña forma de ver as cousas deu un pequeno xiro. Unha resposta que formulaba miles e miles de novas preguntas. Se cadra a máis evidente ía seguir a partir de aí, pero nunca chegou a ser formulada. Miña nai interrompeu a conversa dun xeito abrupto:

–Como lle dis iso ao pequeno? Hoxe puidiches morrer todos alí. Non lle fagas caso ao teu pai. Son malos. Se hoxe teu pai estivese a traballar no barco que rebentou había morrer alí, e ía dar igual que fose obreiro ou non.

–Nena, avisaron con dúas horas de antelación, evacuaron a todo o mundo.

–E se rebentase antes? E se tivesen un fallo, e se estoupase algún mísil do barco? A quen lle pido contas e lle vou contar que es un obreiro se morres alí?

–A min non me parece ben o que fixeron, só lle estou explicando ao neno que eu, que ningún de nós era o obxectivo.

–E iso que máis dá, as bombas non pensan, non distinguen unhas persoas doutras.

–Sabes canta xente vai ir fóra coa próxima regulación de emprego? E eses cabróns sen pagar, pois que tomen polo saco. A min non me parece ben, pero tal e como foron as cousas tamén non o sinto nadiña. Xa fixeron máis por nós hoxe que o puto sindicato en todo o ano.

–Si, os teus defensores, non? Ten en conta que non te confundan con outro. Ten en conta que non poñan unha bomba nun banco e leven a túa muller e o teu fillo sen querer. –miña nai agachouse, colleume polos brazos e zarandeoume– Non lle fagas caso ao teu pai!!! Esa xente non defende a ninguén, son todos uns asasinados!!! -tardei en decatarme de que estaba chorando, xusto o tempo que tardou meu pai en erguela e abrazala.

Esa tarde miña nai puxo de novo a mesma emisora, que aquel día dedicou parte do tempo ao atentado acontecido na cidade. Non repetiron o dos cinco mortos, pero tamén non rectificaron, polo que a dúbida acabou por asentarse definitivamente na miña mente infantil. Ademais diso, aquela tarde deron unha información absolutamente estarrecedora. Poñendo o ton de voz grave que empregaba para as grandes advertencias, unha das locutoras dixo que había que ter coidado, porque os terroristas vivían infiltrados na sociedade. Calquera persoa, até o familiar máis próximo, podía vivir esa dobre vida e formar parte dun comando disposto a atacar en calquera momento. Deseguido comezou a enumerar casos coñecidos, terroristas que viviran unha vida absolutamente normal, cun emprego normal e unha familia que ignoraba inocentemente o horror ao que vivían entregados. No intre de ser detidos ningún dos seus familiares ou amigos dera crédito a que aquela persoa puidera facer semellantes cousas.

Nese intre non lle dei maior importancia ao que escoitara. Seguía suficientemente confuso sobre o tema despois de escoitar a discusión dos meus pais e aquilo non contribuía moito a aclarar as cousas. Inconscientemente pensei en todas as persoas cariñosas e amábeis que rodeaban a miña vida e imaxineinas poñendo bombas ou asasinando xente. O panadeiro do barrio, que sempre me agasallaba caramelos, ou a profesora da aula do lado, a quen toda escola querría ter como mestra. Por un intre até pensei nos meus avós e nos meus pais, pero todo me provocaba a mesma sensación de irrealidade e estranxeza. Se aquelas persoas podían poñer bombas, entón se cadra era certo aquilo que lle escoitara ao meu pai, que trataban de defendernos, que realmente non eran tan malos como contaban na radio e na televisión.

No final da tarde meu pai veu onda min e preguntoume se o acompañaba a dar un paseo coa cadela. Durante un tempo andamos polas rúas do arrabalde en silencio, mentres a cadela choutaba e corría por diante de nós. Algún tempo despois meu pai sacou o tema con coidado e comezou a explicarme que volvera moi nervioso do traballo e que dixeran cousas que non debería dicir. Nun determinado momento baixou onda min, miroume aos ollos e pedíume que o esquecera todo.

–Ten razón túa nai. Esa xente non defende a ninguén, dálles igual chegado o caso a quen collan por diante. Fálle caso á túa nai. O que fai esa xente está mal. E non lle contes a ninguén que dixeran que estaba de acordo co que fixeron.

Eu sabía, naquel momento que meu pai estaba a amosar unha vulnerabilidade que eu lle descoñecía. Unha febleza que constituía a primeira fisura na idea de heroicidade absoluta que tiña asociada con el. Por primeira vez na miña vida fun consciente de que ao meu pai

lle tremía a voz e lle brillaban os ollos. Naquel momento puiden asociar con certo éxito á discusión que tivera coa miña nai, intuír, aínda que non puidera comprendelo aínda, que meu pai acababa de ceder parte da súa ideoloxía para maior gloria da súa relación e do porvir unido da súa familia.

Porén, non o fixen, non fun capaz de comprender que a contradición que meu pai estaba explicitando estaba relacionada con iso, e asocieino inmediatamente á primeira idea alternativa que pasou pola miña cabeza. O meu pai tivera un momento de debilidade ao volver á casa despois de que desaloxasen o estaleiro, falara de máis levado pola tensión, e agora tiña medo.

Puxera en perigo a súa seguridade e trataba de amañalo desdicíndose. A cada paso que dabamos pola rúa eu ía sentindo unha terríbel certeza dentro de min, que o silencio entre os dous non facía máis que confirmar. Non cabía dúbida: meu pai era un terrorista, por iso lle tremía a voz e lle brillaban os ollos. Fora el o que puxera a bomba no estaleiro.

Naquel momento meu pai debeume notar estraño, pero non dixo nada. Volvemos á casa en silencio, coa cadela derreada de tanto correr seguíndonos a certa distancia. Nalgún momento preguntoume se me atopaba ben ou se había algo que non entendera. Eu disimulei un medio sorriso

e asentín. Apenas podía crer que a miña curta idade me permitise desvelar o que albiscaba como o segredo máis grande do meu pai, algo do que ninguén debía estar ao tanto, a xulgar pola discusión desa mañá, nin sequera a miña nai. No camiño de volta, a miña mente foi enfiando todas as pezas que encaixaban naquel crebacabezas. A seguridade coa que meu pai advertira da ausencia de todo perigo. Aquel “avisaron con dúas horas”, dito co ton de voz forte que empregaba cando sabía que tiña razón, o xeito rotundo no que dixeran que a nós nunca nos había de pasar nada, que eramos obreiros e, por tanto, nunca seríamos obxectivos. Dalgún xeito estaba a dicir tamén que eramos a súa familia, e que, por tanto, estabamos protexidos. Unha inxente morea de pezas comezaron a encaixar pola súa conta, e moitas outras fixérono cun leve empurrón do meu razoamento.

As saídas a cazar dos sábados, por exemplo, eran simples pretextos para adestrar no monte. Porque os terroristas adestraban no monte, diso estaba certo. Eu tíñaos visto en gravacións que botaban ás veces nos telexornais: varios individuos vestidos dun escrupuloso negro, con boinas e pasamontañas, que disparaban contra dianas penduradas das árbores ou facían voar coches abandonados. Non me cabía dúbida, meu pai, rebentado de traballar toda a semana, reservaba as mañás dos sábados para erguerse cedo, coller unha vella escopeta, achegarse ao monte máis afastado da cidade e cambiala por unha ametralladora ou unha pistola coa que adestrar para unha loita á que eu aínda non podía atoparlle un sentido. Non era certo que no terceiro caixón contando por arriba da súa mesa de noite tiña unha vella boina que seica fora do avó? Sen dúbida iso era outra mentira, outro xeito de ocultar unha peza do seu uniforme segredo. Naquel intre non me coubo a menor dúbida de que os terroristas ocultaban no monte, ademais dun arsenal, unha pequena granxa

de coellos. Cando remataba a mañá do sábado íanos matando e cada un levaba uns cantos para enganar a familia e xustificar que realmente estiveran cazando. Se cadra matar aqueles animais así, a queimarroupa, era outra parte do adestramento, un xeito de domar os escrúpulos e prepararse para a dureza do seu traballo.

Pero, naturalmente todo aquilo implicaba aínda moito máis que unha pequena sorpresa.

Os ollos mortos dos coellos, que eu xogaba a procurar con mal disimulada fascinación polo feito distorsionante da morte, convertéronse en algo moito máis transcendental. As pequenas bólas negras pasaron a ser rodas minúsculas, que multiplicadas e postas en cadea arrastraban sobre si o bloque inmenso e demoledor dunha historia moito máis grande. Meu pai era un terrorista. Aquelas mortes diminutas da mañá dos sábados, a carne morta que comiamos durante a semana con arroz e tragando ao tempo outra mentira máis, os pequenos corazóns que caían a rolos do peito aberto dos animais... todo aquilo representaba o feito máis grave das mortes reais, os asasinatos, as bombas, o terríbel drama de maldade sen fin do que falaba a radio. Meu pai era tamén un asasino. Se cadra non matara a ninguén aínda, só aos coellos dos sábados, pero si era un asasino en potencia, estaba disposto a facer todo aquilo que durante anos me ensinaran a repudiar, abrazar o mal absoluto de matar polas súas ideas. Non quería pensar no drama que tería lugar se miña nai chegase a descubri-lo. Seguiríao querendo, diso non me cabía dúbida. O seu amor era outro elemento sólido e sen fisuras que non caería nin sequera ante unha revelación de tal magnitude, pero miña nai sufriría moitísimo. Podía imaxinar o abnegado e sacrificado agarimo que lle brindaría apartir daquel momento, o silencioso e doloroso amor que enchería a súa vida, como unha visión magnificada da decepción que lle brillaba nos ollos cando lle dicían que me portara mal na escola. Perdoaríao, sen dúbida, e precisamente por iso era mellor que non chegase nunca a sabelo.

Eu tamén o perdoeei. Non pensei en non perdoalo nin sequera durante un intre. No mesmo camiño no que fun atando todos os cabos configurei e redondeei tamén o heroe que o meu pai sempre fora para min. Non me importaba o que dixera a radio da miña nai ou a televisión, a verdade estaba naquelas poucas palabras que delataran o meu pai unha certa mañá. Eran defensores dos obreiros, protexíannos dos poderosos, e non había problema moral que puidera oporse á certeza dun cativo de sete anos que cre que o seu pai é un heroe. A morte era sempre un desgrazado accidente, o mesmo que destellaba escuridade nos ollos dos coellos. Non só non había denunciar a meu pai, senón que gardaría o segredo escrupulosamente, pasaría a ser o seu cómplice, e nunca, nin baixo tortura falaría da boina oculta no terceiro caixón contando dende arriba da súa mesa de noite, nin dos coellos, nin das palabras que se lle escaparan aquela mañá ou a titubeante tentativa de corrixilas.

A partir dese día pasei a interpretar todas as noticias sobre os terroristas na mesma clave, unha clave que incluía a miña propia vida. Seguía con interese os anuncios dos atentados, sabía que tiña que haber máis dun comando, e

que seguramente o do meu pai, tras a bomba no estaleiro, permanecería cauteloso durante un tempo. Nos días seguintes escoitei como a policía culpaba un comando itinerante, e funlle preguntar á miña nai o que significaba aquilo: –Que significa itinerante, mamá? –Que non para en ningún sitio, que anda de aquí para alí, facendo mal onde lle cadra.

Non puiden evitar unha ollada de esguello ao meu pai, que nese momento estaba a amañar unha das fiestras da cociña, e tampouco puiden disimular un sorriso malicioso. Se seguían un comando itinerante non podían estar máis errados, a xente do meu pai estaba a salvo. Do mesmo xeito aconteceu meses despois cando nun novo atentado, o grupo armado derrubou as torretas da luz da comarca. No principio semellaba un corte de luz habitual, pero tardaba tanto en volver, que meus pais decidiron sacar unha vella radio de pilas. Lembro perfectamente estar sentado no sofá da sala a carón do meu pai e escoitar a noticia. Un grupo armado fixera estourar unhas torretas situadas nun monte das aforas da cidade, toda a comarca estaba sen luz. Non había vítimas mortais. Un sorriso de orella a orella cruzou o meu rostro, e o meu pai volveuse estrañado na penumbra do entardecer. Collín aire para dicir algo, pero nese momento miña nai entrou na sala, maldicindo novamente os terroristas e meu pai levou un dedo aos beizos e acariñoume a cabeza. Ficamos en silencio e nunca souben como interpretar aquel xesto, se el sabía que eu sospeitaba algo, ou se sinxelamente fora un confiado xesto de complicidade.

De todos os xeitos, os xestos de complicidade sucedíanse. Cando o vía marchar os sábados polas mañás xa non lle pedía que me levase con el, e el deixara de prometerme. Sinxelamente desexáballe sorte e volvía para a cama, onde ficaba durmido de novo entre fantasías de homes facendo prácticas de tiro. Tamén deixei de xogar cos coellos mortos que traía á volta, aqueles animais asasinados formaban parte da nosa traxedia, e dedicábame a comelos no mesmo silencio que a súa presenza esixía de min.

Ao mesmo tempo, se antes me tiraba o sono a posibilidade de que un atentado puidese afectarme a min ou á miña familia, todos os meus temores volveron cara ao lado contrario. Tiña pesadelos con que alguén descubri-se o meu pai, que o detivesen unha mañá no traballo e non volver velo, ou que a Policía os asaltase no monte, durante os adestramentos, e acabasen por asinalo. Imaxinaba a porta da miña casa derrubada no medio da noite, e un monte de homes de azul apresando o meu pai, que en pixama, nin sequera tería tempo de coller a vella escopeta do avó, ou de procurar a pistola que seguro ocultaba nalgún lugar da casa. Miña nai berraría, e eu tería que tirar a furia inútil dos meus sete anos contra eles, mentres o sacaban alxemado da casa.

O tempo foi pasando de vagar e a crise da cidade acentuábase. Cada vez había máis parados, o aquel de mocidade eterna que trouxeran as bicicletas dos obreiros foise desbuxando e substituíndo no arrabaldo por un ton de desesperación. Un dos veráns máis solleiros que se lembraban na cidade veu acompañado doutro tipo de sombras. Os rapaces xa non agardaban felices a comitiva dos

seus pais volvendo do traballo, xa que cada vez menos deles tiñan un traballo do que regresar. Algúns deles recibiran as vacacións sabendo que nunca volverían entrar no estaleiro. Un día meu pai tamén deixou de ir traballar, e algunhas semanas despois miña nai díxome que estaba no paro. A regulación de emprego dos estaleiros deixáralo na rúa, aínda que eu ben sabía que aquilo tiña que estar relacionado coa súa militancia, que dalgún xeito sospeitaban del dende a bomba de meses atrás e que aquilo podía ser só o preludio dunha acción da policía contra nós. Meu pai nunca falou comigo da perda do traballo, para el era como un feito vergoñento, e ademais pensaba que cos meus anos non debía preocuparme por esas cuestións, aínda que a situación fose cada vez máis preocupante.

Como se seguise algunha nova rutina seguía saíndo da casa todas as mañás, esta vez a pé. Segundo miña nai ía buscar traballo, segundo a miña idea, seguía a traballar, aínda que en algo relacionado co comando terrorista. A situación non deixaba de inspirar outra cousa: por toda a cidade víanse homes desesperados sen traballo, xente pedindo esmola, e algúns outros que facían as maletas e marchaban a outros países. Se os terroristas eran os defensores dos obreiros, era o momento no que debían dar unha grande resposta a todo aquilo. Naturalmente eu non era capaz de entender de que xeito se podía defender os obreiros naquelas circunstancias. Vagamente relacionaba o feito cos poderosos, ese termo abstracto que pasara a substituír á orixe do mal dende aquela mañá na que o meu pai falara de máis. En realidade tampouco sabía que relación tiñan os poderosos coa crise, apenas imaxinaba que eles non debían andar a pedir esmola, nen estarían sen traballo, e que habían comer ben todos os días. Fose como fose, aquilo precisaba dunha acción urxente, unha bomba aínda máis grande que a que saltara aquel barco polos aires, pero que fixese crebar a crise que atenazaba a cidade. En que punto material daquela crise estouparía era algo que non podía imaxinar, pero no que de certo meu pai e os seus compañeiros andaban a traballar. Por iso, aínda sen ter traballo marchaba todas as mañás da casa, por iso non quería contar nada do que facía e levaba semanas calado e silencioso. Algo grave estaba a prepararse, e eu non deixaba de sentir constantemente no estómago unha estraña mestura de impaciencia e medo.

E finalmente aquel algo aconteceu. Unha mañá de verán, mentres miña nai cosía e a radio espaxaba o seu discurso habitual, o programa detívose e un informativo local deu a noticia de que fora detido un comando terrorista nun piso franco no centro da cidade. Ao parecer levaban semanas preparando un grande atentado contra un edificio do goberno. Eran as mesmas semanas que meu pai levaba sen traballo, baixando todos os días pola rúa principal do arrabaldo cara ao centro da cidade. Durante uns minutos non puiden borrar a súa imaxe alxemado, coas maos ás costas, mentres algún policía o introducía nun furgón. Pensei que probablemente nunca volvería velo, ou que tardaría tantos anos que nada tería sentido entre nós. Nunca podería dicirlle que había meses que o sabía todo, que gardara o segredo como un militante fiel máis, e que nada, nen a súa detención, pararía a loita dos obreiros, que aquela guerra contra os poderosos, fosen quen fosen, seguiría a pesar de todo. Dunha arroutada saín

correndo do cuarto e fun procurar a vella bicicleta.

Pedaleei como un tolo camiño do centro da cidade. Sabía que chegaba tarde. Non podería ver a imaxe pesadelesca que imaxinara había pouco, pero se cadra aínda chegaría a tempo de cruzarme co furgón no que ía. Pararía á beira da estrada e el vería pola fiestra o seu pequeno, nunha bicicleta dúas veces máis grande ca el, parado e véndoo pasar. E decatárase de todo e podería encarar a dura cadea co corazón algo máis alegre. Corrín todo o que puiden, pero non me crucei con ningún furgón da policía até que cheguei ás inmediacións da rúa na que estaba o piso franco. Alí, fronte á praza do mercado, varios coches policiais fechaban o paso, e varios policías encarapuchados cargaban cousas sacadas do piso nun deles. O medo impedíume achegarme moito, pero a noción de que meu pai xa non estaba alí fíxome ferver o sangue e as bágoas rodaron polas fazulas. Apoiei a bicicleta nunha parede e sentei no limiar dun edificio mentres fregaba a cara coas maos.

Entón, ao erguer a cabeza, foi que o vin. Na baixada de nivel na que estaba a praza do mercado, xusto nunha das portas do edificio, había un home vestido cunha especie de mandilón branco a carón dun barril de olivas. Tiña un aire entre canso e aborrecido, apoiado contra unha parede, pero ás veces berraba ao paso das persoas que entraban.

–Léveme unhas olivas, señora, que están boísimas.

Fiquei minutos ollando para aquela figura, aínda estremecido. Aquel home era o que eu imaxinara brutalmente detido había uns minutos, o mesmo ao que levaba meses gardándolle o segredo de que era un terrorista. Meu pai, un heroe da clase obreira. Estiven fitándoo durante varios minutos, entre confuso e conmocionado. Finalmente, recollín a bicicleta e marchei camiño ao arrabaldo procurando que non me vise.

Non debeu de verme, porque volveu á hora de sempre para comer, silencioso. Reparei que ao chegar deixaba un puñado de moedas na mesa da entrada, e miraba tristemente para a miña nai. Habitualmente de mañá, meu pai ía até a miña cama para ver se estaba destapado. Ao día seguinte tratei de agardalo esperto. Do mesmo xeito que pretendiera cruzarme con el parando a bicicleta, pretendía que atopase os meus ollos abertos no medio da escuridade do cuarto, para que, sen dicirlle nada, se decatase de todo e soubese que seguía sendo o heroe do seu fillo, e que nada pararía a loita dos obreiros, para que puidese encarar o duro día que lle agardaba co corazón algo máis alegre. Porén, a pesar de todo, non fun quen, non dei aguantado a noite enteira, nin dei espertado a tempo. Meu pai entrou no cuarto e atopoume destapado e nunha postura estraña.

Achegouse para colocarme na cama e eu medio espertei e díxenlle algo que debía ser a partes iguais, parte do soño e parte da realidade.

–Papá.

–Dime, meu rei.

–Acabade con eles.

–Claro, segue durmindo, anda.

